

О. Тонковид

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні тенденції глобалізації світової економіки суттєво змінюють роль бухгалтерського обліку і вимагають принципового оновленого регламентування методологічних аспектів його організації.

Підкреслюючи значення обліку в управлінні господарською діяльністю, німецький вчений-економіст І.Ф.Шерр ще наприкінці ХІХ ст. писав, що бухгалтерський облік – непогрішний суддя минулого, необхідний керівник минулого та сучасного і надійний консультант майбутнього кожного підприємства.

Особливо важливим аспектом оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах загострення внутрішньої і зовнішньої конкуренції і панування світової кризи є чітко налагоджена система збору і обробки інформації щодо витрат, доходів і фінансових результатів діяльності.

Методологічні засади формування, оцінювання і визнання у бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначають Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати”, 15 „Дохід”, 16 „Витрати”. Стосовно сільськогосподарських підприємств норми Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 не поширюється на витрати, пов’язані з первісним визнанням і зміною справедливої вартості біологічних активів, пов’язаних із сільськогосподарською діяльністю, та з первісним визнанням сільськогосподарської продукції. Ці аспекти регулюються нормами Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 „Біологічні активи”.

Витрати в бухгалтерському розумінні відрізняються від витрат в економічному тлумаченні. Витрати – це загальноекономічна категорія, що характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють „затрати втрачених можливостей”, тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Тобто, економічні витрати будь-якого ресурсу обраного для виробництва продукції дорівнюють його вартості при найкращому із усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлено обмеженістю ресурсів у порівнянні з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору витрати – це лише конкретні витрати ресурсів.

В економічній літературі до цього часу не має єдиної точки зору щодо правомірності та необхідності вживання двох термінів, вихідних понять фінансової системи: „затрати” та „витрати”. В бухгалтерському обліку ринкової економіки має місце диференційована інтерпретація цих понять, чим, як вважається, досягається достовірне формування фінансового результату.

Діюча система фінансової звітності допускає неточне трактування окремих категорій, що призводить до частих помилок при її складанні. Зокрема, у “Звіті про фінансові результати” форми № 2 немає чіткого розмежування категорій “валовий дохід” та “виручка”. У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати” дається визначення категорій „Дохід”, однак визначення категорії „Чистий дохід” не зустрічаємо в жодному з П(с)БО.

Згідно з П(С)БО 15 „Дохід” не визнаються доходами такі надходження від інших осіб: сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов’язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету і позабюджетних фондів. Проте ці суми включають у „Звіті про фінансові результати” до складу доходу, тоді як вони не можуть бути його складовими у відповідності із вище зазначеним стандартом. Адже саме визначення доходу, як дається у П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” підкреслює, що доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов’язань, що приводять до зростання власного капіталу, а значить їх не можна визнавати доходами і відповідно не слід відображати на рахунках класу 7 „Доходи та результати діяльності”.

З метою уникнення таких невідповідностей доцільно було б у формі фінансової звітності “Звіт про фінансові результати” (Форма №2) вилучити статтю „Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” і залишити статтю з такою назвою: „Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” (без слова „виручка”), де відобразатиметься дохід від реалізації продукції без податку на додану вартість та акцизного збору.

На підставі результатів вивчення точок зору різних авторів і положень останніх нормативних актів щодо сутності доходу, нами уточнено його зміст у сільському господарстві. Дохід від сільськогосподарської діяльності – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів, одержаних у результаті відокремлення від біологічного активу, призначених для продажу і (або) зменшення зобов’язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період, а також створюють економічну основу для покриття всіх видів витрат. Суттєвий вплив на ці вигоди мають природно-кліматичні умови.

Удосконалення існуючої форми фінансової звітності № 2 “Звіт про фінансові результати” доцільно провести за такими напрямками: відобразити доходи від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з вилученням непрямих податків та інших вирахувань з доходу; уточнити економічний зміст окремих показників; доповнити форму необхідними показниками, наявність яких сприятиме підвищенню аналітичної цінності інформації.

Для виконання вимог щодо своєчасного і повного висвітлення інформації у фінансовому звіті з метою задоволення запитів зовнішніх і внутрішніх користувачів щодо фінансових результатів, пропонуємо розширити фінансову звітність шляхом включення до її складу форми 50-ст, деталізувавши показник виручки від продажу продукції за каналами реалізації, а витрати – за основними статтями тощо.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Ф. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. – Т. 9. – С. 69-71.
2. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України / Р. Ф. Бруханський // Інноваційна економіка. – 2010. – Випуск 5 (19). – С. 220-224.
3. Бруханський Р. Ф. Особливості концепції дивідендної політики сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Наука молода. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – № 1. – С. 73-78.